

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XIV. — Wydana i rozestana dnia 16 marca 1879.

35.

Rozporządzenie tymczasowe ministerstwa rolnictwa z dnia 28 lutego 1879, wydane w porozumieniu z ministerstwem wyznań i oświecenia,

tyczące się odbywania egzaminów nauczycielskich z kandydatami na nauczycieli rolnictwa w szkołach rolniczych i w szkołach średnich gospodarstwa wiejskiego, tudzież z kandydatami na nauczycieli leśnictwa w szkołach leśniczych i w szkołach średnich leśnictwa.

A. Prawidła egzaminu.

Ażeby kandydatom na posady nauczycieli rolnictwa w szkołach rolniczych i w szkołach średnich gospodarstwa wiejskiego, tudzież kandydatom na nauczycieli leśnictwa w szkołach leśniczych i w szkołach średnich leśnictwa, nastęrczyć sposobność udowodnienia zdolności nauczycielskich, będzie ich egzaminowała i będzie im wydawała świadectwa podług przepisów poniżej zamieszczonych, komisya ustanowiona w Wiedniu.

Przepisy, tyczące się egzaminów nauczycielskich do szkół wyłącznych dla pojedynczych gałęzi rolnictwa, wydawane będą w miarę potrzeby w dodatkach do niniejszego rozporządzenia.

§. 1. Ministerstwo rolnictwa wyznacza rok rocznie w porozumieniu z ministerstwem wyznań i oświecenia profesorów i innych biegłych na członków tej komisji.

Atoli jedna i ta sama osoba może być każdego roku ponownie mianowana. W podobny sposób ustanawiani będą przewodniczący do tych egzaminów.

§. 2. Kandydat, który chce być przypuszczonym do egzaminu, podać ma prośbę na początku półroczu szkolnego do ministerstwa rolnictwa, z dołączeniem opisu swojego życia, w którym głównie przedstawić ma tok kształcenia się i kierunek głównych swoich nauk.

Do prośby dołączyć należy następujące dokumenty:

- a) Gdy chodzi o egzamin uzdatniający do szkół rolniczych i do szkół leśniczych:

Dowód, że chcący zdać egzamin skończył najmniej i to z świadectwem nie niższej niż pierwszej klasy, gymnazyum niższe, szkołę realną niższą lub gymnazyum realne, tudzież szkołę średnią gospodarstwa wiejskiego a względnie szkołę leśnictwa, uznaną za taką przez c. k. ministerstwo rolnictwa, albo że najmniej przez sześć półroczy poświęcał się jako uczeń nadzwyczajny c. k. akademii rolnictwa w Wiedniu, nauce swoich przedmiotów zasadniczych i głównych, tudzież, że w każdym przypadku najmniej przez dwa lata obznajmiał się z praktyką gospodarstwa wiejskiego a względnie leśnictwa.

- b) Gdy chodzi o egzamin uzdatniający do szkół średnich gospodarstwa wiejskiego i leśnictwa:

Dowód, że kandydat zdał egzamin dojrzałości w gymnazyum wyższem lub szkole realnej wyższej, że przez sześć półroczy uczęszczał jako uczeń zwyczajny do c. k. akademii rolnictwa w Wiedniu, najmniej na te przedmioty, które są przepisane do egzaminów zdawanych w celu uzyskania dyplomu.

Jeżeli kandydat cały ten trzyletni kurs albo jego część spędził w innej szkole głównej wyłącznej, czy i pod jakimi warunkami ma to być wzięte w rachubę celem przypuszczenia kandydata do egzaminu w mowie będącego, rozstrzyga w każdym z osobna przypadku ministerstwo.

W każdym przypadku kandydat ma także udowodnić, że najmniej przez dwa lata obznajmiał się z praktyką gospodarstwa wiejskiego a względnie leśnictwa.

O przypuszczeniu kandydata do egzaminu stanowi najprzód przewodniczący komisji, któremu ministerstwo rolnictwa komunikuje prośby.

Jeżeli zachodzi wątpliwość co do ważności przedstawionych dokumentów albo jak liczyć wykazane lata nauki lub praktyki, udać się należy po rozstrzygnięcie do ministerstwa.

§. 3. Przedmiotem egzaminu dla kandydatów na posady nauczycieli rolnictwa w szkołach rolniczych jest cała nauka gospodarstwa wiejskiego w takiej rozciągłości i gruntowności, jak przedmiot ten jest podług przepisów wykładany w szkołach średnich gospodarstwa wiejskiego, a przeto należy tu ziemioznawstwo, nauka uprawy roślin w ogólności i w szczególności, chów zwierząt w ogólności i w szczególności (obiedwie gałęzi produkeyi na podstawie fizjologii), nauka gospodarki i szacowania, we wszystkich zaś ma być nadto udowodniona umiejętność stosowania teoryi do przypadków praktycznych.

Kandydatom na posady nauczycieli rolnictwa w szkołach średnich gospodarstwa wiejskiego dozwolony jest wybór pomiędzy następującemi 4 grupami przedmiotów:

1. Klimatologia, ziemioznawstwo na podstawie geognozyi, chemia rolnicza, technologia rolniczo-chemiczna, lub

2. Fizjologia roślin, chemia rolnicza, nauka o produkeyi roślinnej, nauka o narzędziach i machinach rolniczych.

Miejsce chemii rolniczej zająć może technologia rolniczo-chemiczna; lub

3. Fizjologia zwierząt, chemia rolnicza, nauka o produkeyi zwierzęcej, higiena zwierząt domowych, lub —

4. Gospodarka na zasadach gospodarstwa społecznego, utrzymywanie ksiąg gospodarskich, albo nauka o produkcji roślinnej lub zwierzęcej.

Dla kandydatów na posady nauczycieli leśnictwa w szkołach leśniczych przedmiotem egzaminu jest cała nauka gospodarstwa lasowego, jak jest wykładana podług przepisów w szkołach średnich leśnictwa, a więc licząc tu ziemioznawstwo i klimatologią, botanikę lasową, leśiarstwo, użytkowanie lasu i ochronę lasu, tudzież naukę leśniarki, we wszystkich zaś udowodniona być ma umiejętność stosowania teorii do przypadków praktycznych.

Kandydatom na posady nauczycieli leśnictwa w szkołach średnich leśnictwa dozwolony jest wybór pomiędzy następującemi grupami przedmiotów:

1. Klimatologia, ziemioznawstwo na podstawie geognozyi, chemia rolnicza i leśnicza, tudzież albo botanika lasowa albo fizyologia roślin; lub

2. albo botanika lasowa lub fizyologia roślin, tudzież leśiarstwo, użytkowanie lasu, ochrona lasu, albo

3. geometrya praktyczna lub nauka mierzenia drzewa, uregulowanie dochodu z lasu, obliczenie wartości lasu; te ostatnie na zasadach gospodarstwa społecznego i statyki leśnej.

Miarą tego, co od kandydatów do szkół średnich ma być wymagane, jest rozciągłość i gruntowność z jaką przedmioty te są wykładane w akademii rolniczej, mianowicie dla uczniów tejże, w obrębie planu nauk zaleconego przez grono profesorów z uwzględnieniem stopnia rozwoju i wymagań nauki; nadto egzamin z każdego przedmiotu obejmować ma także zastosowanie wiadomości teoretycznych do praktyki z szczeólnym względem na odbytą poprzednio przez każdego kandydata praktykę (§. 2) równie jak na stronę dydaktyczną każdego przedmiotu.

§. 4. Egzamina są częścią pisemne, częścią ustne; pierwsze dzielą się na wypracowania domowe i klauzurowe.

Wypracowania domowe wymagane będą tylko od kandydatów do szkół średnich, kandydaci zaś do szkół rolniczych i leśniczych są od nich uwolnieni.

§. 5. Do opracowania w domu otrzyma kandydat w przeciągu sześciu tygodni po podaniu się zadanie z dziedziny jego przedmiotu, które rozwiązane być ma w przeciągu sześciu do ośmiu tygodni. W przypadkach zasługujących na szczeólnie uwzględnienie komisya może przedłużyć ten termin, lecz nie bardziej nad cztery miesiące. Jeżeli wypracowanie nie mogło być skończone na terminie dla przyczyn usprawiedliwiających, podać należy o wyznaczenie nowego zadania. W razie przeciwnym kandydat wykreślony będzie z listy.

Oddając gotowe wypracowanie, dołączyć należy sumienny wykaz źródeł pomocniczych użytych do opracowania.

Jeżeli kandydat z opisem swojego życia przedstawi jaką pracę własną, która wyszła w druku, zostawia się zdaniu profesora odpowiedniego przedmiotu, delegowanego do egzaminu, orzeczenie w porozumieniu z tym, który jest powołany do przewodniczenia, czy publikacya ta może być przyjęta w miejsce wypracowania domowego.

Przewodniczący oddaje nadesłane wypracowania domowe najprzód tym członkom komisyi, którzy mają egzaminować z przedmiotów do których się zadanie odnosi, aby je przejrżeli i wydali o niem zdanie na piśmie, poczem owo wypracowanie egzaminacyjne z dołączeniem tego zdania, daje się także innym biegłym, do egzaminu wezwać się mającym. Uzasadniony sąd egzaminatora przedmiotu zawierać ma zawsze wniosek wyraźny, czy kandydat ma czy nie ma być przypuszczony do dalszego ciągu egzaminu. W ostatnim przypadku odrzuca

się kandydata na czas oznaczony; w pierwszym przypadku otrzyma kandydat pozwolenie na piśmie do zrobienia wypracowania klauzurowego i do zdania egzaminu ustnego, któreto obie części egzaminu odbyć się mają w jak najkrótszych odstępach czasu pod koniec półroczu.

§. 6. Egzamin klauzurowy ma wyświecić, o ile kandydat włada niewątpliwymi wiadomościami w zakresie swoich przedmiotów, nawet bez wszelkich środków pomocniczych. Materiał do dwóch wypracowań klauzurowych, z których każde zrobione być ma w innym dniu, w przeciągu najwiecej ośmiu godzin i pod nieustannym dozorem, tak wybrać należy, aby jedno odnosiło się wyłącznie do istoty przedmiotu a drugie do tejże ze względu na dydaktykę lub metodykę.

Wypracowania klauzurowe oceniane będą podług tych samych przepisów co domowe (§. 5).

§. 7. Egzamin ustny uzupełnić ma, jeżeli tego potrzeba, wynik poprzednich egzaminów pisemnych, głównie z tych przedmiotów, na które rozciągały się wypracowania pisemne, w każdym jednak razie rozciągać się on ma na więcej działów całego zakresu nauki, a oprócz tego nastęrczyć ma sposobność do osądzenia zdolności dydaktycznych kandydata. Na egzaminie tym oprócz przewodniczącego i egzaminującego profesora, powinno być zawsze obecnych najmniej jeszcze dwóch innych członków komisji.

§. 8. Koniec egzaminu stanowi wykład ustny, trwający około pół godziny, o przedmiocie, który zadany będzie kandydatowi kilkoma dniami pierwej a jeżeli przedmiot wymaga doświadczeń lub rysowania na tablicy dla wyjaśnienia rzeczy, wypróbować należy podczas wykładu zdolności kandydata także i pod tym względem.

§. 9. Gdy się skończy wykład, zebrani na nim delegaci orzekają natychmiast o skutku większością głosów; w razie równości głosów ten wniosek staje się uchwałą, za którym głosował przewodniczący.

§. 10. Jeżeli skutek nie był zadawalający, można ponowić egzamin uzdatniający, atoli dozwolone jest tylko jednorazowe ponowienie. Termin do tego wyznaczany będzie w każdym z osobna przypadku.

§. 11. Jeżeli skutek był zadawalający, egzaminowany otrzyma świadectwo, w którym określa się w krótkim zarysie przebieg nauki, tudzież wyniki egzaminu we wszystkich jego częściach i wyraża uzdolnienie na nauczyciela odpowiedniego przedmiotu słowami „uzdolniony“, „bardzo dobrze uzdolniony“, iu „znamienicie uzdolniony“.

§. 12. Ustanawia się opłatę od egzaminu uzdatniającego na dziesięć złotych w. a., którą w razie ponowienia egzaminu składa się powtórnie. Opłatę dołączyć należy do prośby o przypuszczenie do egzaminu. Zwrócona będzie tylko w tym razie, jeżeli kandydat cofnie się jeszcze przed otrzymaniem zadań do wypracowania domowego.

§. 13. Czy i o ile świadectwo egzaminu uzdatniającego daje prawo do otrzymania jakiej posady, zależy to tylko od tego, jakie rozporządzenia wydadzą w tej mierze władze lub korporacye, którym podlegają szkoły rolnicze i szkoły leśnicze, albo szkoły średnie gospodarstwa wiejskiego lub szkoły średnie leśnictwa.

§. 14. Przepisy tymczasowego rozporządzenia ministerstwa rolnictwa z dnia 2 lipca 1875 (Dz. u. p. Nr. 99) nie zgodne z niniejszem rozporządzeniem, tracą moc obowiązującą.

B. Przepisy przejściowe.

Nauczyciele rolnictwa i leśnictwa, którzy otrzymali posady przed rokiem 1875 a względnie przed rokiem 1878, jeżeli od tego czasu wykładali bez przerwy swoje przedmioty, mogą być jeszcze, najpóźniej w półroczu zimowym 1880—81 przypuszczeni do egzaminów uzdatniających pod następującymi warunkami:

1. Z prośbą o przypuszczenie podać mają kandydaci do ministerstwa rolnictwa: krótki opis swego życia, mianowicie zaś nauk, gdziekolwiek je odbywali, udowadniając nauki świadectwami, tudzież swojej praktyki w rolnictwie lub leśnictwie a nakoniec swojego nauczycielstwa, dołączając nominacyą i świadectwo swojej najwyższej zwierzchności szkolnej, wydane nie dawniej jak na cztery tygodnie przed podaniem prośby o przypuszczenie.

2. Kandydatom, mającym zdać egzamin do średnich zakładów naukowych gospodarstwa wiejskiego lub leśnictwa, wolno zdać go nawet tylko z dwóch przedmiotów, wskazanych w §fie 3 poprzedzających przepisów egzaminacyjnych. w dowolnej kombinacji, jeżeli stosownie do świadectwa z praktyki nauczycielskiej uczyli stale tych przedmiotów w takich zakładach.

3. Zresztą egzamina te odbywają się podług powyższego przepisu, tylko z tem dalszem ułatwieniem, że nie wymaga się wykładu na próbę.

4. Świadectwo wydane będzie na osobnym blankiecie i będzie zawierało wzmiankę, jako egzamin odbył się z zastosowaniem ułatwień, przepisami przejściowemi dozwolonych; wymienione w niem będą przedmioty, na które egzamin się rozciągał, klasyfikacya zaś wyrażona będzie w pomyślnym razie słowem „uzdolniony“ bez dalszego stopniowania. W niepomyślnym razie nie wydaje się świadectwa.

Mannsfeld r. w.

36.

Rozporządzenie tymczasowe ministerstwa rolnictwa z dnia 28 lutego 1879, wydane w porozumieniu z ministerstwem wyznań i oświecenia,

tyczące się egzaminów uzdatniających na nauczycieli sadownictwa i winiarstwa, tudzież gospodarstwa piwnicznego, w szkołach sadownictwa i winiarstwa, albo w takich szkołach rolniczych, które mają do tego przedmiotu osobnych nauczycieli.

§. 1. Komisya wskazana w §fie 1 rozporządzenia z dnia 28 lutego 1879 (Dz. u. p. Nr. 35), tyczącego się odbywania egzaminów nauczycielskich z kandydatami na nauczycieli rolnictwa w szkołach rolniczych i w szkołach średnich gospodarstwa wiejskiego, tudzież z kandydatami na nauczycieli leśnictwa w szkołach leśniczych i w szkołach średnich leśnictwa, przeznaczona jest także do odbywania egzaminów kwalifikacyjnych z wszystkich przedmiotów wyłącznych powyżej wzmiankowanych z odmianami, które z istoty przedmiotu wynikają i po przybraniu jednego lub kilku biegłych w sadownictwie, winiarstwie i gospodarstwie piwnicznym.

§. 2. Chcąc być przypuszczonym do tego egzaminu, kandydat wystosować ma prośbę do ministerstwa rolnictwa, dołączając do niej następujące dowody:

a) że skończył przynajmniej gymnazyum niższe, szkołę realną niższą lub gymnazyum realne, z świadectwem nie niższej niż pierwszej klasy, tudzież

e. k. szkołę sadownictwa i winiarstwa w Klosterneuburgu albo średnią szkołę gospodarstwa wiejskiego, którą ministerstwo rolnictwa uznaje za taką, najmniej z podobnym skutkiem a w drugim razie, że nadto uczęszczał na kurs jednoroczny, lub na wykłady szczegółowe o sadownictwie i winiarstwie w rzeczonej szkole;

b) że oddawał się najmniej przez dwa lata praktyce w zakresie sadownictwa, winiarstwa i gospodarstwa piwnicznego.

§. 3. Egzamin odbywa się w ogólności tak samo jak to dla kandydatów na nauczycieli do szkół rolniczych. w §§. 5 aż do 8 powyższego rozporządzenia jest przepisane; wymagany więc będzie egzamin klauzurowy, egzamin ustny i wykład próbny.

Egzamin klauzurowy rozciąga się na naukę uprawy roślin w ogólności, tudzież sadownictwa winiarstwa i gospodarstwa piwnicznego, biorąc zawsze za podstawę chemią i fizyologią, egzamin zaś ustny obejmować ma oprócz tych przedmiotów także utrzymywanie ksiąg.

§. 4. Co się tyczy orzekania o wyniku egzaminu, jakoteż o ponowieniu go w razie potrzeby, dalej co się tyczy wydawania świadectw, składania opłat i skuteczności egzaminu, we wszystkich tych względach obowiązują przepisy §§. 9, 10, 11, 12 i 13 tutejszego rozporządzenia we wstępie wzmiankowanego.

§. 5. Także i przepisy przejściowe wzmiankowanego rozporządzenia stosowane będą odpowiednio aż do półroczu zimowego 1880—81 do tych nauczycieli sadownictwa i winiarstwa, tudzież gospodarstwa piwnicznego, którzy otrzymali posady przed rokiem 1878 i od tego czasu wykładali bez przerwy te przedmioty.

§. 6. Przepisy rozporządzenia tutejszego z d. 9 lipca 1877 (Dz. u. p. Nr. 63) nie zgodne z niniejszem rozporządzeniem, tracą moc obowiązującą.

Mannsfield r. w.

37.

Obwieszczenie ministerstwa skarbu z dnia 10 marca 1879.

o rozszerzeniu działalności c. k. komory pomocniczej II klasy dolno-einsiedelskiej w Sebnitz w Saksonii.

C. k. komora pomocnicza II klasy dolno-einsiedelska w Sebnitz w Saksonii otrzymała upoważnienia celnicze komor pomocniczych I klasy i rozpoczęła swoje działalność w tym rozszerzonym zakresie dnia 1 marca 1879.

Pretis r. w.

38.

Rozporządzenie ministerstwa handlu z dnia 12 marca 1879,

tyczące się ogłaszania refakcyj i wszelkich dogodności czynionych w obrocie towarowym na kolejach żelaznych.

Na zasadzie artykułu 15 Traktatu handlowego pomiędzy monarchją austriacko-węgierską a państwem niemieckiem z dnia 16 grudnia 1878 (Dz. u. p. Nr. 1 z r. 1879) i na zasadzie §§. 4, 7, 66 i 77 regulaminu ruchu kolei żelaznych z dnia 16 listopada 1851 (Dz. u. p. Nr. 1 z r. 1852) rozporządza się co następuje:

§. 1.

Począwszy od dnia 1 kwietnia 1879 zarządy kolei żelaznych, leżących w obrębie królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych, nie mogą wprowadzać bez poprzedniczego ogłoszenia żadnych zniżek taryfowych w formie zwrotów (rabatów, refakcyj itd.), ani w krajowym, ani w międzynarodowym obrocie towarowym.

Ogłaszane być mają w piśmie peryodycznem, które do tego celu wyznaczy ministerstwo handlu.

Dogodności wyszczególnione w ogłoszeniu wejść mogą w zastosowanie dopiero trzeciego dnia po dacie pisma peryodycznego to ogłoszenie zawierającego. Stosowanie tychże dogodności do posylek oddanych na kolej przed upływem rzeczzonego terminu jest zabronione.

§. 2.

Ogłoszenie wzmiankowane w §. 1 zawierać powinno:

1. wykaz artykułów, na które dogodność się rozciąga;
2. wykaz stacyj podawczych i wydawczych w kraju i za granicą, których się to tyczy, według okoliczności z oznaczeniem kierunku drogi;
3. wykaz taryf, które przez to ulegają zmianie;
4. rodzaj dogodności, a jeżeli ma to być zniżenie ceny, kwotę tak istniejącej ceny ogólnej, jakoteż zniżenia;
5. jak długo trwać ma dogodność;
6. szczególne warunki, jeżeli będą;
7. firmę przedsiębiorstwa kolejowego a względnie wszystkich interesowanych przedsiębiorstw kolejowych tutejszo-krajowych i spółnych (t. j. austriackich i węgierskich), w których imieniu wydaje się ogłoszenie.

§. 3.

Zarządy kolei żelaznych, leżących w obrębie królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych, zestawieć mają w jednym lub w kilku wykazach, ze szczegółami w §. 2 przepisanimi, dogodności wszelkiego rodzaju w obrocie towarowym wewnętrznym i międzynarodowym przed dniem 1 kwietnia 1879 zaprowadzone i do tego dnia jeszcze nie cofnięte, obejmując niemi tak własne linie jak i te obcokrajowe, na których ruch utrzymują.

Wykazy dotyczące się obrotu austriacko-niemieckiego nadesłać należy najpóźniej 30 kwietnia 1879 do c. k. inspekcji ogólnej kolei austriackich, która ogłosi je w najbliższym czasie w dzienniku wzmiankowanym w §. 1.

Inne wykazy podać należy do tejże Władzy najpóźniej 15 maja 1879, gdzie przeglądanie ich będzie każdemu dozwolone.

§. 4.

Dogodności (§. 1) wyświadczone pod pewnymi warunkami jednemu posyłaczowi, wyświadczone być powinny każdemu innemu, który się zgłosi i przystanie na te same warunki.

Dla każdego takiego drugiego lub następnego posyłacza, dogodność ma moc nie tylko od dnia w którym się zgłosił, lecz odnosi się do wszystkich posylek, które oddał na kolej od czasu, jak wyświadczone dogodność pierwszemu posyła-

czowi, z tem tylko ograniczeniem, że może być stosowana wstecz jedynie aż do dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

Zażalenia dotyczące się nie należytego wykonywania przepisów niniejszych, o ile odnoszą się do czynów lub zaniechań ze strony naczelnych zarządów kolei, podawać należy do c. k. inspekcji ogólnej kolei austriackich.

Władza ta orzekać ma w pierwszej instancji, czy szczególny warunek, dotyczący się najmniejszej ilości jaka może być na kolej oddana lub w innym względzie podany (§. 2 ustęp 6), nie ma być uważany za osobistą preferencyą, nie mającą skutku prawnego.

§. 5.

Przepisy niniejszego rozporządzenia nie odnoszą się do dogodności mających na względzie cele publiczne dobroczynne.

Królewsko-węgierski Minister komunikacji, z którym się w tej mierze porozumiano, wydaje jednocześnie także samo rozporządzenie dla kolei żelaznych krajów korony węgierskiej.

Chlumecky r. w.